

dat van de alle deelen af, koor door de de meest in- per. Het kna- lder van toon jaren was de chtsch Stedelijk rdige wijze van s van de obli- aren dezelfde rtij werd weer or Louis van werden weer. Kloos zong de moeilijk te ver- en; geheel be- ook niet. De ar en daar het juistere weer- s werden fraai e kleinere bas- is Smithuysen. vervangen door heeft meego- een geheel. Maar zij zich uit- Woud gaf de eer, terwijl de lkt door leden van der Horst rug zien op een e werk en de dank gebracht st minder dan gehoorde brengt, le weken gele- Mattheus Pas- weken, weer d de H. Moll

D. STROO.

SATIE

ig.

ing verschildt s ten behoeve ool, heeft nog

d kinderbijbel; s door mij ge- tulst, voorstel- id zijn met de

l onzin, gepu- ren naar huis als Stock-Ren- te is Gerefor- zische van de indboek, maar moeten dus na boek nog ver- En terwijl dit rde dingen te hand gewerkt t geeft kinder-

anders zeggen. et gebruik van et gevaar blijft chijn komt, in enis.

dit in vele ge- loor dat hand- kel voorbeeld! r iemand een og voorkomen,

ra het hebben eerde handli- rmeerde hand-

et bij het boek, ook niet goed wijze niet goed

clusie kunnen meer toe doet, e literatuur ge- t de zorg, een maar aan hem der vertrouw-

r van het ver- komen. Omdat dagsscholen te niet voldoende eral waarheid as in vele ge- rmeerde hand-

leidingen mogen we nooit verwaarloozen. Ieder, die Theologie heeft gestudeerd, weet uit eigen ervaring, hoe gevaarlijk het ook dan nog is, slechts onbetrouwbare gidsen te gebruiken. En hoeveel te meer zal dit dan niet gelden voor niet theologisch onderlegden.

De meeste van de broeders en zusters, die arbeiden op de Zondagsschool, zijn niet theologisch geschoold — reden te meer, om te eischen, dat ze gebruiken als gidsen boeken, die ze kunnen gebruiken zonder eerst nog eens bij elke bladzijde te moeten onderzoeken, of wat daar staat wel in overeenstemming is met de Schrift en de belijdenis.

Daarvoor moet worden gezorgd. En het is juist zoo uitnemend, dat we onze goede handboeken hebben, zooals dat van Jachin, die vertrouwd zijn en die niet telkens behoeven te worden onderzocht op hun gereformeerdheid. Elke Zondagsschool zal hebben te onderzoeken, of het personeel wel goede boeken gebruikt.

Maar nu heeft de geachte inzender als bezwaar geopperd, dat Jachin geen vertellingen geeft.

Wat in Jachins handboek staat, biedt het materiaal, waarvan dan nog een vertelling moet worden gemaakt.

Inderdaad. En dat maken van de vertelling geschiedde door den onderwijzer en de onderwijzeres zelf.

Het is natuurlijk ook anders mogelijk: een boek te gebruiken, dat de vertelling reeds pasklaar heeft gemaakt, dat boek een paar maal goed doorlezen op de aan de orde zijnde geschiedenis — en dan maar met een goed geheugen gewapend naar de Zondagsschool trekken om te repeteren, wat men in het gebruikte boek gelezen heeft.

Zoo zou een boek als dat van Van de Hulst en nog vele andere te gebruiken zijn, gesteld, dat het voldeed aan den eisch van goed Gereformeerd te zijn.

Maar zoo is toch niet aan te raden. Dan geeft de Zondagsschoolonderwijzer geen eigen werk, maar doet dienst als een soort gramfoon, die alleen maar repeteert wat ze opgenomen heeft.

Vertellen is anders. Dat moet eigen werk zijn. Af en toe hoor ik wel eens, dat iemand even voor de les het handboek met vertellingen inkijkt en overleest en dan maar naar de Zondagsschool gaat.

Of erger nog: het boek maar meeneemt en voor zich legt om daaruit te „vertellen“.

Zoo doen we het niet. Zoo leert men nooit vertellen.

Zelf het werk doen. Zelf de vertelling maken. Dan wordt ze misschien niet zoo mooi als die van het boek, maar al doende leert men.

Zelf leeren vertellen — dat moet de onderwijzer op de lagere school en dat moet het personeel van de Zondagsschool.

Dat kost inspanning en oefening, maar ook wie middelmatige capaciteiten heeft, kan hierin veel bereiken.

Als hij maar een paar dingen doet: zich Gereformeerd voorbereiden: zich inspannen en niet even voor het uur nog even een boek inkijken.

En dan zoo nu en dan eens hooren of lezen, hoe menschen van goede kwaliteiten het doen, om daarvan te leeren, hoe men zelf een vertelling maken moet.

Vertellen is bij allen schijnbaren eenvoud een zeer moeilijk werk. Ik verbaas me soms over de gave van vertellen die ik eens bij dezen of genen merk.

En dan denk ik, dat preeken toch niet zoo moeilijk is, als vertellen voor de kleinen, want dat is het brood bereiden voor kinderzielen. Iets, wat ik buitengewoon moeilijk acht.

Dat kost studie. En dat eischt vóór alles waarborg van Gereformeerd vertellen, dus het gebruik van Gereformeerde hulpmiddelen.

Want in onzen tijd merkt men overal, dat op Christelijk terrein water in den wijn wordt gedaan. Tot schade van de zielen, die we onder onze hoede hebben.

De eerste eisch is: vertel Gereformeerd.

C. B.

II PERSSCHOUW

Het antwoord van „De Heraut“ op mijn „Open Brief“.

„De Heraut“ antwoordde als volgt:

Eer is teer.

Inzake de verdachtmaking van Prof. Wencelius door Prof. Schilder in „De Reformatie“, ontving ik het volgende schrijven van Dr. Marmelstein, waaraan ik hier gaarne een plaats verleen:

Zeet geachte redactie,

Ik behoort tot de zeer weinigen hier te lande, die den vreemdeling, wiens naam zo over de tong gaat en wiens Calvinisme zonder enige goede grond in twijfel wordt getrokken, enigszins van nabij kennen. En als zodanig heb ik enige weken geleden gemeend Prof. Schilder in een particulier schrijven

te moeten waarschuwen. Ik heb Zijn Hooggeleerde geschreven, dat mijn vriend Wencelius leraar (of hoogleraar!) is in de franse taal en letterkunde en dat hij wekelijks tien uren frans geeft aan het Quaker College van Swarthmore, ergens in Pennsylvania. Verder dat ik nog nooit een vreemdeling heb ontmoet, die zulk een levendige en liefdevolle belangstelling had voor al wat het Nederlandse Calvinisme betrof. Een belangstelling, die zóver ging, dat hij, ofschoon onze taal niet voldoende machtig om een preek van 't begin tot het einde te volgen, verscheidene malen een volledige dienst heeft bijgewoond in de Gereformeerde kerk op 't Rafaelplein, Amsterdam-Z. In de derde plaats, dat M. Wencelius een der zeldzamen is, die het omvangrijke werk van Calvijn van A tot Z kennen.

Daarop is in „De Reformatie“ een nietszeggende en bovendien onjuiste rectificatie gekomen. Ik heb daaraan 't zwijgen toegedaan, ofschoon het de tweede maal was, dat Prof. Schilder een poging van mij doodzwijgt, om hem onjuistheden, welke hij, zonder enige achterhoudendheid, over onbekende derden debiteert, te doen herstellen. Maar nu Prof. Schilder in de laatste „Reformatie“ zo hoog opgeeft van de eerlijkheid en 't fatsoen van zijn persmanieren, moet ik dit toch even in 't openbaar zeggen. Trouwens, ik meen, dat „de vreemdeling“ volgens de Heilige Schrift meer nog dan de ingeborene des huizes recht heeft op de bescherming van zijn goede naam. Intussen blijf ik met de meeste hoogachting,

Uw dw. dr.

J. W. MARMELESTEIN,

Leraar Chr. H.B.S., te Amsterdam.

1) Professeur is evengoed leraar als professor. Ieder een weet dat Colleges in Amerika inrichtingen zijn van onderwijs, dat 't midden houdt tussen Middelbaar en Hoger Onderwijs.

Ik meen, dat deze klacht niet onbillijk is.

Een vreemdeling, die tot ons kwam met de warmste gevoelens voor onze Calvinisten bezield, aldus verdacht te maken, is niet alleen in strijd met wat Gods Woord ons leert omtrent de wijze, waarop we juist voor het recht der vreemdelingen zullen opkomen, maar evenzeer met wat onze Catechismus bij de verklaring van het negende gebod ons zegt, dat „we niemand lichtelijk en onverhoord zullen oordeelen of helpen veroordeelen, maar onzes naasten eer en goed gerucht naar ons vermogen hebben voor te staan en te bevorderen“.

En al heeft Prof. Schilder nu in „De Reformatie“ het antwoord van Prof. Wencelius op deze verdachtmaking opgenomen, van een eerlijke en den Christen betamelijke terugname van deze verdachtmaking is in zijn openbaren brief, dien hij in „De Reformatie“ aan mij richt, geen sprake. Integendeel, hij komt met allerlei uitvluchten om zich te dekken, die niets terzake doen. Wat doet het er toe, of ik in mijn critiek niet Dr. Beets noemde, maar wel Dr. Van Lonkhuyzen, die deze verdachtmaking in „De Wachter“ schreef en wel Prof. Schilder, die deze verdachtmaking overnam als strijd wapen tegen de Calvinistherdenking? Wanneer Prof. Schilder voorts zegt, dat het met verdachtmaking niets te maken heeft, wat door Dr. Van Lonkhuyzen geschreven werd, omdat het iemands karakter niet aantast als men zegt, dat hij geen calvinist is, dan is zulk een opmerking al zeer zonderling, waar Dr. Van Lonkhuyzen schreef, dat „Prof. Wencelius' positie aan een vrijzinnig Amerikaansch College hem in zake de zuiverheid van zijn Calvinisme wel zeer verdacht maakt“. Want Prof. Wencelius had zich hier bij het Calvinistencongres aangesloten, daarmede verklaard met de Calvinistische belijdenis het geheel eens te zijn, en zou dus, wanneer hij „vrijzinnig“ was, zich onder een valschen schijn hier hebben aangediend. Indien dit geen verdachtmaking is, dan weet ik niet meer wat men onder verdachtmaking heeft te verstaan. Maar ook al zou de positie van Prof. Wencelius aan een vrijzinnig college de vraag hebben kunnen doen opkomen, hoe dit overeen te brengen was met zijn Calvinistische overtuiging, na hetgeen hij thans publiek geschreven heeft, kan die verdenking geen stand houden, tenzij men hem voor een opzettelijke bedrieger wil verklaren. Iemand, die aan zulk een school optreedt, die hem geheel vrij laat in zijn overtuiging; waar hij de colleges, die hij geeft in de Franse taal, juist gebruikt om zijn studenten met Calvijn en zijn denkbeelden bekend te maken en die thans nogmaals verklaard heeft zoo onomwonden en beslist mogelijk, dat hij van ganser harte instemt met de Westminsterse Confessie, die zeker een der meest besliste en belijndste Calvinistische belijdenisschriften is, heeft recht, dat men hem op zijn woord geloof en amende honorable doet van de verdachtmaking tegen hem ingebreacht.

Ik wensch de eer van onze christelijke pers hoog te houden. Het is daarom, dat ik nogmaals bij Prof. Schilder met ernst er op aandring die verdenking tegen Prof. Wencelius openlijk terug te nemen. Er is wel eens gezegd, dat een redacteur nooit ongelijk moet erkennen om zijn crediet bij zijn lezers niet te verspen, maar ik meen, dat Prof. Schilder te hoog staat voor zulk een taktiek en te veel Christen is om een ongelijk een broeder aangedaan, niet weder te herstellen.

Op verdachtmakingen tegen mij persoonlijk gericht antwoord ik gewoonlijk niet. Maar voor een vreemdeling, die op zulk een wijze verdacht gemaakt wordt, neem ik het wel op. En al ben ik volkomen bereid in een openbaren brief de verdere bedenkingen van Prof. Schilder tegen mij zelf gericht te beantwoorden, ik zou tot mijn leedwezen van eenige verdere polemiek met Prof. Schilder over deze Calvinistherdenking moeten afzien, wanneer hij zich niet houdt aan den eisch van goede persmanieren en wat meer zegt aan wat Gods Woord als plicht tegen onzen naaste ons voorhoudt.

H. H. K.

Zie over dit alles Kerkelijk Leven van deze en de volgende week.

K. S.

„De Rotterdammer“.

Dit blad moet nog een woord mijnerzijds hebben. Ik zal echter even wachten, tot ik zie, wat men er doet met wat ik ten bescheid geef inzake kwesties, waarin het blad zich — wederom eigener beweging — liet hooren.

Algemeene en bijzondere openbaring.

In „Soester Kerkbode“ schrijft Ds. Popma, Amersfoort, over de theologie van Prof. Dr. A. H. de Hartog, Amsterdam (Stedelijke Univ.). Ds. Popma merkt op:

Prof. de Hartog oordeelt dat mijn exposé van zijn gedachten over de verhouding van algemeene en bijzondere openbaring onjuist is en in ieder geval mijn conclusie, dat in de beschouwing van Dr. de Hartog de bijzondere openbaring zou liggen in het verlengde der algemeene, onhoudbaar is.

Natuurlijk weet Prof. de Hartog zelf het beste wat hij bedoelt. Toch kan ik mijn oordeel niet wijzigen.

Het verschil ligt hier: Prof. de Hartog en ik bedoelen met dezelfde woorden niet hetzelfde.

Ik zou Gods algemeene openbaring zóó willen omschrijven: de algemeene openbaring, is die openbaring, waarbij God zich richt tot alle menschen, waarbij Hij gebruik maakt van den gewonen gang van zaken en waardoor Hij de doorwerking van de zonde stuit.

De bijzondere openbaring is die openbaring, waarbij God zich richt tot bepaalde kringen (uitverkorenen), waarbij Hij gebruik maakt van bijzondere middelen (theophanie, profetie, wonder) en waardoor Hij Zijn genade schenkt.

Deze omschrijving wordt door Dr. de Hartog niet aanvaard, maar als „te gemakkelijk“ verworpen. (Grondbeginselen der dogmatiek § 15).

Prof. de Hartog's omschrijving is de volgende:

„Algemeene openbaring is: de openbaring gelijk deze naar de natuur, naar de eerste, de aardse geboorte aan de menscheid wordt geschonken, terwijl de bijzondere openbaring dan is de openbaring des Geestes, gelijk deze tegen-natuurlijk (Gal. 4:4) den natuurlijke mens wederbaart, bekeert tot geestelijken mensch (1 Cor. 15:45—49). De „bijzondere“ openbaring blijft derhalve niet beperkt tot de Schrift, maar is in deze, in de Schrift (als getuigenis aangaande de heilsopenbaring naar de verschijning van Jezus Christus) slechts tot volle klaarheid gekomen voor het menscheijk bewustzijn (Joh. 1:18, 4:22, 21:31). De wederbarende Geest en het wederbarende Woord echter werken als „bijzondere openbaring“ ook reeds onder de menscheid, onder de volkeren, die, hoewel zij de Schrift niet kennen, toch reeds „kinderen“ Gods (d.i. wedergeborenen uit de „bijzondere“ openbaring) blijken te omvatten (Joh. 1:12; 10:16; 11:52). De bijzondere openbaring is derhalve de wederbarende werking Gods de eeuwen door aan alle plaats (Geref. Conf. Art. XVII) en deze bijzondere openbaring komt in de Schrift tot volle klaarheid (Joh. 1:18)“.

We zien hier dat wat Prof. de Hartog bijzondere openbaring noemt, voor een deel samenvalt met wat de Geref. dogmatiek als algemeene openbaring noemt.

Uit de opvatting van Prof. de Hartog aangaande bijzondere openbaring vloeit verder voort, dat het uiterst moeilijk, zoo niet onmogelijk, is wijsbegeerte en theologie te onderscheiden.

In Prof. de Hartog's inaugureele rede: „de Theologie en haar plaats in het kader der wetenschappen“, komen deze kwesties breed ter sprake.

Prof. Greijdanus komt in zijn recensie van deze rede (Geref. Theol. Tijdschrift, Mei 1931) dan ook tot de conclusie: „dit is wel een gansch andere gedachten-gang en voorstelling dan die in art. 2 onzer Nederl. Geloofsbelijdenis; vgl. ook Dordtsche leerregels III en IV 4; en welke de Geref. Theologie met de noodzakelijkheid der H. Schrift leert. Want op deze wijze valt de noodzakelijkheid, zooal niet der bijzondere openbaring, dan toch der H. Schrift weg. Moge zij wellicht nog nuttig zijn, onmisbaar is zij niet, althans niet voor den denker en wijsgeer, die den geheelen inhoud der Christelijke Theologie door eigen waarnemen en na- en doordenken van de „alwerkelijkheid“ en „algebeuren“ wel zou kunnen opbouwen.

Dan zou ook niet opgaan wat de Apostel Paulus schrijft in 1 Cor. 2:6 v.v.“

En: „kunnen we te werk gaande naar de aanwijzing van Prof. de Hartog, wel tot iets rijkers en heerlijkers komen dan tot hetgeen de vaderen „theologia naturalis“ noemden?“

De heilsfeiten.

In hetzelfde blad schrijft dezelfde auteur:

Dr. de Hartog ontkent zeker de heilsfeiten niet. Toch kan onmogelijk bij hem de volle nadruk er op vallen.

Hij schrijft toch: Of dit individueele Christus-ideaal historisch is verschenen, of het historisch nog verschijnen zal, of het van eeuwigheid tot eeuwigheid „staat voor God“ om den mensch te representeren, te vertegenwoordigen, is een vraag van nader overweging, die aan het wezen der leer (dat de Zoon, als eeuwig beeld, den Vader borg staat, dat het heilswerk met

den mensch niet ijdel is) niet af kan doen. (Grondbeginselen der dogmatiek, blz. 46 § 18.)

In een noot voegt Ds Popma er aan toe:

Prof. de Hartog heeft op dit punt herhaaldelijk zijn opvatting verdedigd. Zeer duidelijk b.v. in Nieuwe Banen, Nov. 1923. Hij schrijft daar: „Wie ons optreden wil verstaan, moet eerst vernemen en vasthouden, dat wij, waar in onze dagen velen van het Christendom afvallen, omdat zij de historische loochenen, juist dezen willen bereiken en toonen, dat ook bij de ontkenning der historie de eeuwige werkelijkheid en waarheid van het Christendom blijft. Niet dus uit lust om de historie te loochenen (nergens zal men in onze werken een plaats vinden, waar dit geschiedt, wij laten haar alleen in het midden), maar bovenal om den historieloochenaar te overtuigen, spreken en schrijven wij zooals wij deden en doen.”

M.i. staat hier de apologet de Hartog den theoloog de Hartog in den weg. In zijn brandenden ijver om den ontkenner te overtuigen, gaat hij meer mijlen met hem mee, dan geoorloofd is.

Zoo gaat ook de apologet de Hartog te ver met den Schrift-ontkenner mee, wanneer hij zegt: (hier druk ik me ter wille van de duidelijkheid wellicht iets te sterk uit) de Schrift geeft alleen maar volle klaarheid over wat ervaring en rede ook al geleerd hebben; desnoeds kan het hoewel alles dan onhelder bleef, zonder Schrift.

Terwijl omgekeerd de apologet de Hartog tot dit te ver meegaan nooit had kunnen komen, wanneer in zijn theologische beschouwing Schrift en feit hun volle waarde hadden ontvangen.

Ten slotte moeten we hier komen tot de vraag naar den grond van ons geloof.

Zonde.

In hetzelfde blad schrijft nog steeds dezelfde auteur:

Dr de Hartog ontkent niet de zonde als schuld, maar dat dit op den achtergrond komt — schuld in juridischen zin — blijkt uit blz. 39 § 21: „men heeft den waren zin van het leerstuk der erfmet, erfzonde en erfschuld veelal verduisterd, doordat men het deed voorkomen alsof de schuld van Adam aan zijn nakomelingen slechts uiterlijk werd „toegerekend”, terwijl het zuivere inzicht in genoemd dogma tevens leert, dat de nakomeling van den natuurlijke mens zich vereenzelvig met de zonde van den voorvader en deze zonde innerlijk bijvalt, dus „toeëigent” tot persoonlijke schuld”.

In verband hiermee leze men § 2 blz. 31: „daarom kan de zonde worden omschreven als tot „haat” (Catech. antw. 5) verscherpte zelfdrift (wortelend in den natuurlijke levenswil, zich verheffend tot geestelijke hoogmoed)” en overwege men de onhelderheid in de onderscheiding van rechtvaardigmaking en heiligmaking (blz. 47 § 21): „De „rechtvaardiging” en „rechtvaardigmaking” van den zondaar is dan het „aanzien” en het „inplanten” in den Christus van Gods zijde, terwijl de rechtvaardiging als „heiligmaking” (of „afzondering”) dan voortvloeit in de „heiligmaking” (rechtvaardigmaking) haar ontplooiing ontvangt”.

Mijn opmerking over het op den achtergrond komen van de gedachte van verzoening door voldoening vindt m.i. haar bevestiging in § 15 blz. 45. „Deze is de wezenlijke kern van het dogma aangaande den Zoon, den individueelen Christus, als plaatsvervangend Middelaar, in Wien als eeuwig Ideaal, de Vader den (zondigen) mensch wil „aanzien” welke derhalve God en menschen „borg” staat, dat het met Schepping (Zoon als Scheppingsmiddelaar) en herschepping (Zoon als Herscheppingsmiddelaar) begonnen werk Gods „voldoende” zal worden. (Psalm 138:8). Eveneens in § 16: „De juridische satisfactieleer houdt daarom, wel beschouwd, deze waarheid in, dat,

zal God, de heilige Vader, alle „verkeerdheid” en „zondigheid” des menschen kunnen „recht” zetten, Hij dit slechts wil en kan naar het eeuwig volmaakt Menschheidsbeeld of Ideaal des Zoons.

Des Vaders genadige „toekeerling” is slechts mogelijk, indien Hij in het volmaakte Ideaal des Zoons het wagen kan met den verkeerden, te regenereren, te bekeeren en te volmaken (Matth. 5:48, Col. 2:10, II Tim. 3:17) mensch”.

Terecht wordt Dr de Hartog's bedoeling door Dr Oortbuys („Nieuwe Banen”, Nov. '23) aldus omschreven: „de heilige God kan de zonde niet zien en kan den zondigen mensch niet dulden, dan alleen nu Hij in Christus den volmaakt mens Zich voor oogen stelt, in de wetenschap, dat de nu zondige mensch éénmaal zoo wezen zal als dit Ideaal”.

Tenslotte wijs ik op een typeerende uitspraak uit „Christendom”, pag. 154: „Zooals een moeder haar bloed geeft voor haar kind, zoo heeft, naar de christelijke ervaring de Goddelijke Liefde haar bloed, haar levensvolheid, uitgestort voor den verkeerden en verdorven mensch”.

Dit beeld zegt toch duidelijk, dat in de beschouwing van Prof. de Hartog het offer van Jezus wel is bewijs van Goddelijke liefde, maar niet van grond der voldoening.

K. S.

BOEKBESPREKING

Adolf Keller. „Levende beelden uit een wereld van geest en liefde”. Vertaald door J. C. Helder.

J. Ploegsma — Zeist.

Dit boek geeft op inderdaad onderhoudende wijze allerlei mededeelingen over de oecumenische beweging, historische bijzonderheden, die allermint systematisch geordend zijn, die ook niet door één hoofdgedachte bijeengebracht zijn, maar fragmentsgewijze van hier en daar zijn saamgebracht. Deze „oecumenische beweging”, men weet het, heeft, zoo, als zij geschiedt, onze instemming niet, omdat zij het evangelie niet laat staan, en noch het adjectief „christelijk”, noch het adjectief „evangelisch” een bepaalden inhoud weet te geven. Bovendien getuigt het boek op bijna elke bladzijde, zoodra het wil betoogen, of betoogen onderstelt, van een totaal ander inzicht dan de Schrift ons heeft gegeven. Daarom achten wij het te veel gezegd, wanneer de inleider, Dr J. C. Wissing, beweert, dat het boek ons doet ademen in oecumenische lucht. De oecumenische lucht snuift ik ergens elders. Juist niet hier.

Tegenóver dit alles sta echter gaarne de verzekering, dat het boek prettig geschreven is, goed geïllustreerd en door het bijeenbrengen van verscheidene bijzonderheden, die los naast elkaar staan, zich gemakkelijk laat lezen zonder inspanning te vragen.

K. S.

KERKNIEUWS

GEREFORMEERDE KERKEN.

Beroepen te:
Droghda: A. de Ruiter te Oude en Nieuwe Bildtzijl.
Onnen bij Haren: Cand. A. Kuiper te Zuidwilde (Dr.).

Aangenomen naar:

Wissenerkerke: Cand. Dr. W. H. van Zuylen, hulppred. ald.

Bedankt voor:

Enschede: P. G. Kunst te Deventer.
Leek: J. Dijk te Sellingen.
Winterswijk: M. Boukema te Leidschendam.

Afscheid van:

Leerdam: J. Tholen. Zondag 52 Heid. Cat.

CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERK.

Bedankt voor:

Bussum-Naarden: S. v. d. Molen te Rotterdam-C.
Eindhoven: J. Jongeleen te Apeldoorn.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Beroepen te:

Terneuzen: M. Heikoop te Utrecht.

Bedankt voor:

Aagtekerke: J. Fraanje te Barneveld.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Beroepen te:

Ouddorp (Z.-H.): A. van Willigen te Rijssen.
Raamsdonk: G. van Veldhuyzen te Hantum.
Vroomshoop: J. Loos te Oudega (W.).

Aangenomen naar:

Beers-Jellum: Cand. H. de Boer te Grijpskerk (Gr.).
Giethoorn: Cand. J. J. Ket te Amsterdam.
Rotterdam: A. T. W. de Kluis te Vlissingen.
Sittard (toez.): J. M. Snethlage te Appelscha.
Vrouwepolder-Gapinge: Cand. H. M. J. van Duyn, hulppred. te Terneuzen.

Bedankt voor:

Garderen: W. Vroegindewey te Zegveld.
Harderwijk: C. J. v. d. Graaf te Nijkerk.
Schalsum: Cand. H. de Boer te Grijpskerk (Gr.).

Intrede te:

Suawoude: H. Schroten. Tekst: Matth. 28:6a.

Beroepbare kandidaten.

Lijst met namen van kandidaten in de Theologie van de Theologische School te Kampen, die gaarne een eventueel op hen uitgebracht beroep in overweging zullen nemen:

J. A. van Arkel, Beukelsdijk 86, Rotterdam.
L. Berger, Regentesselaan 67, Rijswijk (Z.-H.).
W. B. den Brave, Wilh. straat 2, Zwolle.
J. van Bruggen, Horsterweg D 191, Ermelo.
F. Colenbrander, Nieuweweg 37, Huizum. Hulpprediker.
F. van Dijk, Haaksbergen. Hulpprediker.
P. D. van Dijk, Zwarteweg 1, Nijverdal. Hulpprediker.
J. Goris, Lange Kerkstraat 30, Gots.
I. M. de Graaff, Villa „Hogerheide”, Zeist.
S. Greving, Hoogstraat 23, Harlingen.
N. 't Hart, Leiderdorp.
P. B. Lengkeek, Marconiplein 3 c, Rotterdam-W.
H. J. Meijerink, Heuvelschepad 46, Ede.
A. Mollema, Scharnegoutum.
H. Pol, Rijsoord.
G. van 't Riet, Kranenburgweg 92, Scheveningen.
G. H. Schuppert, Eefde bij Zutphen.
J. W. Smitt, „Vogelenzang”, Bennebroek.
J. G. W. Terhaak, Plompereengracht 4b, Utrecht.
E. Torenbeek, Warnaveldscheweg 60, Zutphen.
H. van Twillert, Molenweg 22, Beekbergen.
W. Vis, Noordstraat 1, Haamstede (Z.).
E. Wassink, Wierden (O.).
S. Wouda, Oranjewoud (Fr.).

Bovengenoemde kandidaten die hulpdienst verrichten bij de Kerk van Huizum, Haaksbergen en Nijverdal kunnen elken Zondag vacante Kerken dienen.

Dhr Nic. H. Ridderbos, Jan Luykenstraat 50 te Amsterdam-Z. stelt zich nog niet beroepbaar, doch zal gaarne de Zondags de Kerken dienen.

(Op verzoek hier opgenomen.)

Chr. Muziektijdschrift „De Harp”

met maandelijksche Muziekbijlage

f 1.50 per jaar

onder redactie van F. PIJLMAN

Neemt proef met een abonnement en U zult algeheele voldoening smaken.

Adm.-Adres: te Helmersstraat 94 - Amsterdam (W.)

Uitgaven van
OOSTERBAAN & LE COINTRE
GOES

1. GIDEON Prijs f 0.40
2. DE OPWEKKING VAN LAZARUS Prijs f 0.15
3. DE WIJZEN UIT HET OOSTEN, en SIMON BIJ DE KRIJGSKNECHTEN IN DE ZAAL Prijs f 0.25

De Bijbelsche Geschiedenis

naverteld voor jongens en meisjes door

H. J. VAN WIJLEN

Overdrukken uit „De School met den Bijbel”

Verkrijgbaar in den Boekhandel of na overschrijving van het bedrag op postrekening Nr 36000 bij de Uitgevers

J. C. WIRTZ Cz.

BEKNOPT OVERZICHT DER KERKGESCHIEDENIS.

ZESDE DRUK
Prijs 40 cts.

Verkrijgbaar bij den boekhandel en bij de uitgevers

OOSTERBAAN & LE COINTRE
GOES

HILVERSUM

Rookt U een fijne Sigaar?
Of prefereert U een pijp?

Dan kunt U terecht bij

SIGAREN MAGAZIJN

„THE OLDSMOKER”

KERKSTRAAT 8 - HILVERSUM

AT LEGT FLINK GEWICHT IN DE SCHAAL

zoudt gij ook zeggen als gij UW DRUKWERK liet vervaardigen in ons zeer modern ingericht bedrijf. Door ons Drukwerk krijgt U druk werk in uw zaak.

UITERST
BILLIJK
PRIJZEN

OOSTERBAAN & LE COINTRE
GOES

Veertien eenvoudige Oefeningen

nagelaten door A. PUNT in leven Oefenaar bij de Geref. Kerken met een woord ter inleiding van Prof. Dr F. W. GROESHEIDE.

Uitgegeven ten voordeele van de V.U.

Met portret van den schrijver — 192 bladz. f 1.25.

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij de

Uitgevers Oosterbaan & Le Cointre - Goes.

Bij Drukkerij Edecca te Hoorn verscheen:

GROMMETJE DOOR J. A. VISSCHER

Ingen. f 1.75 Persbeoordelingen: Geb. f 2.40

Een mooi boek voor allen, die hartelijk belangstellen in het leven van maatschappelijk diep gezonden en de pogingen, die alregeen worden aangewend om ze te redden. Gron. (Herv.) Kerkblad. Gaarne bevelen we dit mooie boek aan. Het verschaft ons uren van genot en laat ons tevens zien hoe het licht des evangelies onder Gods regen ook in de geestelijk en zedelijk donkere bousten der groote stad de duisternis der zonde kan verdrijven.

De Rotterdammer. Er komen in dit boek heel mooie hoofdstukken voor; veel is er, dat ontroert. Zoo de liefde tusschen twee menschenkinderen en het niettegenstaande alles toch aan God willen vasthouden.

De Nederlander. Wie andere boeken van De Visscher gelezen heeft, weet, hoe hij het hart rosten kan van zijn lezers en het bewogen maakt met al wat zwak en arm en ellendig is. Zoo is het ook hier.

In en om ons Huis. Wie kennis wil nemen van het leven van die menschen, vaak uit wat wij noemen de onderste lagen, lees dit boek. Hij zal er iets van hun wereld in aanvoelen. Laten we hopen, dat er in de praktijk vele gevallen mogen zijn als dat van Doll. Het boek laat zich heel prettig lezen.

De Amsterdammer. VERKRIJGBAAR IN DEN BOEKHANDEL.

Toezending door Drukkerij Edecca alleen na ontvangst van postwissel of storting op postrekening 32404.

Lezers van „De Reformatie”! Wekt uw kennissen op proefnummers van ons Blad aan te vragen. Zeer velen doen dit reeds! U ook!

BEKNOPT LEERBOEK DER BIJBELSCH E OUDHEIDKUNDE

door K. WIELEMAKER.

2e druk — Prijs f 1.40.

„Een prachtig repertorium, ook voor onze Theol. Studenten en Predikanten.” Zoo schreef Dr. G. KRUIZEN destijds in het „Gereformeerd Theologisch Tijdschrift”, naar aanleiding van de verschijning van dit werk.

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij de Uitgevers

OOSTERBAAN & LE COINTRE. GOES.

Mede v.
Dr.
Herke
Vlaar
Meijs
s-Gr
Bolder

Alle s
Prof.

Ds F. de
s-Gravenha
werker aan
week, dat i

INHOUD:
bondsgelov
het gezeg
bij het pu
conclusie
Literaire
Tudorfigu
Armenzorg
lei. I. — C
— Zending
West. I.
schouw. —

Kerkelijke

Is eenm
uitgespro
Gods geb
de eenhei
weer elka
tot rust.

We zullen
de tweed
kinderen
het, maar
deden hek
den gez
hoeveel F
nog bonte
Wel neme
dat de ge
eerste ar
haar eisc
van defes
spreke
den het el
kanten n
den, als
hadden U
den als b
menten?

De twee
dat de re
gerd hee
kennen. I
geloof he
het rech
daarom
gescheide
des Woor
lijk geste
zaak and
niet geda
gelijke li
greep de
Christus
achtergel
hebben v
van dat
En die
geweest.
Was die
Neen, ze
de mem
werk na